

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

ЗМІСТ

Тематичний напрям: Сучасні проблеми корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану

Аймедов К.В., Грицик О.Ю., Попова О.В. РОЗЛАДИ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ	6
Ващишина О.А. ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕТРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	10
Начинова О.В., Козявіна К.С. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ	14
Тематичний напрям: Корекційно-розвивальні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (логопедичні, психокорекційні, педагогічні практики)	
Арнаутова Л.В., Аветісян К. А. ЛОГОПЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ІЗ ЗАЇКАННЯМ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ПЛАВНОСТІ	17
Арнаутова Л.В., Аніщенко А.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ВРОДЖЕНИМИ НЕЗРОЩЕННЯМИ ГУБИ І ПІДНЕБІННЯ	20
Арнаутова Л.В., Кашук Д.Д. ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ДЛЯ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З АЛАЛІЄЮ	24
Арнаутова Л.В., Косюга О.А. ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЄВОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ДІТЕЙ БІЛІНГВІВ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	28
Арнаутова Л.В., Стоянова М. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З НИЗЬКОЮ АБО НЕДОСТАТНЬОЮ САМООЦІНКОЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ	32
Арнаутова Л.В., Фурман М.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	36
Галущенко В.І., Уразова Л. Я. АКТИВІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АЛАЛІЄЮ	38
Галущенко В. І., Ставенко П.А. ЗАСОБИ ТА НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.	41
Галущенко В.І., Ткаченко І.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТІПМ.	45
Горбатюк О.Л., Ганич А.М. ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ СДУГ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	50
Горбатюк О.Л., Молявко К.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛУХОВОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	54
Іщенко В.М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	57
Кабельнікова Н.В., Юрко О.О. МАРКЕРИ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ДИСПРАКСІЇ ПРИ ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ	60
Константинов Д.С., Лялюшкіна В.В. ІНТЕГРАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЛОГОПЕДИЧНИХ ВПРАВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	66

Таким чином, подолання мовленнєвих труднощів у дітей-білінгвів та підтримка їхньої мовленнєвої ідентичності відкривають широкі можливості для гармонійного особистісного розвитку, успішної соціалізації і реалізації мовного потенціалу в сучасному мультикультурному світі.

Список використаних джерел:

1. Адамюк Н. Б. Технології білінгвального навчання / Н. Б. Адамюк. – Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2021. – 114 с.
2. Кравець Л. В. Динаміка пізнавально-інформаційного розвитку дітей-білінгвів / Л. В. Кравець // Психолінгвістика. – 2019. – № 25. – С. 75–89.
3. Матвеєва Н. Р. Соціолінгвістичні чинники мовної поведінки дітей-білінгвів / Н. Р. Матвеєва // Національна академія наук України. – 2021. – С. 25–37.
4. Перетятко Л. Г. Аналіз проблеми особистісних конструктів при білінгвізмі / Л. Г. Перетятко // Педагогічний дискурс. — 2020. — № 28. — С. 101–108.
5. Соколова С. Білінгвізм в Україні і проблеми національної ідентичності / С. Соколова // *Balkanica et Slavia*. – 2022. – №1. – С. 41–53.

Арнаутова Л.В., Стоянова М.

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З НИЗЬКОЮ АБО НЕДОСТАТНЬОЮ САМООЦІНКОЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ

Постановка проблеми. Формування адекватної самооцінки є важливою умовою розвитку гармонійної особистості. У дітей з низькою або недостатньою самооцінкою виникають труднощі у спілкуванні, навчанні, самореалізації, що потребує спеціально організованої корекційної роботи. У сучасних умовах розвитку освіти все більшої актуальності набуває проблема формування в дітей адекватної самооцінки, яка є важливим чинником становлення особистості, розвитку її пізнавальної діяльності та соціалізації. Низька або недостатня самооцінка часто призводить до виникнення труднощів у навчанні, зниження мотивації, невпевненості у власних силах, уникнення нових завдань та соціальних контактів. У дітей із різними порушеннями розвитку ця проблема проявляється ще гостріше, адже вони схильні порівнювати свої досягнення з результатами однолітків, що посилює почуття меншовартості. Водночас самооцінка має не лише особистісне, але й педагогічне значення: вона визначає рівень активності дитини, її здатність до подолання труднощів, прийняття власних помилок і руху вперед. Тому формування позитивного уявлення про себе, власні можливості та досягнення є одним із пріоритетних завдань сучасної корекційної педагогіки. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням розвитку особистості та формування самооцінки, питання організації ефективної

корекційної роботи з дітьми, які мають низький рівень самооцінки, потребує подальшого поглибленого вивчення. Зокрема, необхідно чітко визначити оптимальні методи та прийоми педагогічного впливу, що дозволяють підвищити результативність навчально-виховного процесу та забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини [2; 4; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування самооцінки та її впливу на розвиток особистості розглядається у працях сучасних і зарубіжних дослідників, таких як Бандура, Брэнден, Хартер, Марш і Мрук. Їхні дослідження висвітлюють психологічні механізми формування самооцінки, взаємозв'язок між самооцінкою та мотивацією досягнення, а також вплив на навчальну активність і соціальну поведінку дітей. Особлива увага приділяється концепції саморегульованого навчання та розвитку впевненості у власних силах.

Серед сучасних українських науковців виділяються роботи Колупасової А., Лапінської Т., Шевченко Н., Коноплястої С., які досліджують педагогічні та корекційні підходи до формування позитивної самооцінки у дітей із різними освітніми потребами. Вони пропонують інтеграцію психологічних та педагогічних методів, використання ігрових, арт-терапевтичних та тренінгових технологій для підвищення результативності навчально-виховного процесу та розвитку особистісних якостей.

Мета статті – розкрити особливості корекційної роботи з дітьми з низькою або недостатньою самооцінкою та визначення її впливу на результативність навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка є одним із ключових компонентів структури особистості, що визначає ставлення дитини до себе, власних можливостей, досягнень та помилок. Вона формує внутрішню мотивацію, впевненість у власних силах, стійкість до труднощів і готовність брати активну участь у навчально-виховному процесі. Адекватна самооцінка сприяє розвитку когнітивних, емоційних і соціальних компетентностей, формує позитивну особистісну позицію та забезпечує ефективну взаємодію з однолітками та педагогами. Низька або недостатньо сформована самооцінка у дітей може призводити до цілої низки труднощів: уникання навчальних завдань, страх помилитися, надмірна тривожність, не впевненість у спілкуванні, підвищена самокритичність, залежність від оцінки дорослих або однолітків, а також порівняння себе з іншими. У дітей з різними порушеннями розвитку ці проблеми проявляються особливо гостро, що обумовлює необхідність систематичної корекційної роботи. Тому корекційна робота спрямовується на формування позитивного образу «Я», розвиток впевненості, мотивації досягнення та адекватного ставлення до успіхів і невдач [5; 8].

Методи та підходи корекційної роботи формуються на основі сучасних психологічних та педагогічних досліджень. Вони включають:

1. Позитивне підкріплення та заохочення – регулярне відзначення навіть малих досягнень дитини, що формує відчуття власної компетентності, підвищує мотивацію та сприяє розвитку внутрішньої впевненості.

2. Ситуації успіху та диференційовані завдання – організація навчальних і виховних ситуацій таким чином, щоб дитина мала реальну можливість досягти успіху, отримати відчуття значущості власних дій та знизити страх невдачі.

3. Розвиток комунікативних навичок – спеціальні вправи та тренінги для розвитку впевненості у спілкуванні, навчання конструктивним способам взаємодії з дорослими та однолітками, здатності висловлювати власну думку та аргументувати її.

4. Групові заняття та колективна діяльність – участь у командних завданнях, рольових іграх та проектній діяльності, що сприяє соціалізації, формуванню вміння працювати в команді та виявленню сильних сторін кожної дитини у безпечному і підтримувальному середовищі.

5. Індивідуальні корекційні заняття – робота психолога, логопеда або спеціального педагога, спрямована на індивідуалізацію завдань, врахування особливостей розвитку, емоційного стану та потреб дитини.

6. Арт-терапевтичні та ігрові методи – малювання, ліплення, казкотерапія, психогімнастика, рольові ігри та творчі вправи, які допомагають дитині відчувати себе компетентною, зняти емоційне напруження та сформуванню позитивне самосприйняття.

6. Технології саморегуляції та самоконтролю – формування у дітей умінь планувати власну діяльність, ставити цілі, оцінювати результати, коригувати власні дії, що сприяє розвитку відповідальності та самостійності [1; 2; 3].

Особливу увагу приділено інтеграції корекційних заходів у повсякденну навчально-виховну діяльність. Використання ситуацій успіху, створення підтримувального середовища, демонстрація цінності досягнень дитини та розвиток внутрішньої мотивації формують у дітей позитивний образ «Я» та підтримують їхню навчальну активність [3; 7].

Робота педагогів і психологів повинна здійснюватися комплексно та системно, із врахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Ефективна корекційна програма передбачає взаємодію спеціалістів з батьками: дорослі стають моделлю поведінки, підтримкою і джерелом позитивного підкріплення поза навчальним середовищем. Важливо, щоб батьки залучалися до процесу корекційної роботи, розуміли цілі методик і могли підтримувати дитину вдома [4; 9].

Роль навчального середовища також є визначальною. Підтримувальна атмосфера, доброзичливі взаємини між учасниками освітнього процесу, доступність завдань, спрямованість на розвиток здібностей і сильних сторін дитини створюють умови для ефективної корекції самооцінки. Середовище має бути орієнтоване не лише на академічні досягнення, а й на формування соціальної компетентності та особистісного розвитку [2; 6; 8].

Дослідження сучасних українських і зарубіжних авторів свідчать, що систематичне використання комплексних педагогічних і психологічних методів призводить до:

Підвищення рівня впевненості та адекватної самооцінки;

Розвитку навчальної мотивації та активності;

Формування конструктивних міжособистісних навичок і комунікативної компетентності;

Покращення результативності виконання навчальних завдань та досягнень у різних сферах;

Підвищення соціальної адаптації, інтеграції в колектив та готовності до самостійної діяльності.

Корекційна робота з дітьми з низькою або недостатньою самооцінкою є комплексним процесом, що поєднує психологічні, педагогічні та соціальні стратегії. Вона спрямована на формування позитивного ставлення до себе, розвиток впевненості, мотивації, комунікативних і соціальних навичок та забезпечує підвищення результативності навчально-виховного процесу і гармонійного розвитку особистості [3; 4; 5]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Корекційна робота з дітьми з низькою або недостатньою самооцінкою має надзвичайно важливе значення для їхнього особистісного та навчального розвитку. Дослідження свідчать, що систематичне застосування комплексних методів, які поєднують психологічні та педагогічні підходи, сприяє формуванню у дітей позитивного образу «Я», підвищенню впевненості у власних силах, розвитку мотивації досягнення та активності у навчальній діяльності.

Ефективність корекційної роботи забезпечується комплексністю підходу, що включає: індивідуальні та групові заняття, інтеграцію арт-терапевтичних і ігрових методів, використання технологій саморегуляції та самоконтролю, підтримку батьків та педагогів, а також створенням сприятливого навчального середовища.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення оптимальних методичних комплексів корекційної роботи для дітей різного віку та рівня самооцінки, дослідження ефективності інтеграції психолого-педагогічних технологій у навчально-виховний процес, розробку системи критеріїв оцінки ефективності корекційної роботи, вивчення впливу співпраці педагогів і батьків на формування позитивної самооцінки, а також на дослідження довгострокових ефектів корекційної роботи на соціалізацію та розвиток комунікативних навичок дітей. Особливу увагу слід приділити адаптації та впровадженню сучасних методів саморегуляції та психокорекційних ігрових технологій для різних категорій дітей з урахуванням їхніх індивідуальних потреб.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ :Науковий світ, 2011. 254 с.

2. Конопляста С. Ю. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із затримкою психічного розвитку. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 240 с.
3. Лапінська Т. І. Психолого-педагогічні умови формування самооцінки молодших школярів. *Педагогічний дискурс*. 2018. № 25. С. 92–98.
4. Лозова В. І., Кузьменко В. І. Корекційна педагогіка. Харків : Ранок, 2010. 320 с.
5. Шевченко Л. С. Корекційно-розвиткова робота з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Київ, 2014. 132 с.
6. Mruk C. J. *Self-Esteem Research, Theory, and Practice: Toward a Positive Psychology of Self-Esteem*. 4th ed. New York: Springer Publishing Company, 2013. 324 p.
7. Woolfolk A. *Educational Psychology*. 14th ed. Boston: Pearson, 2019. 720 p.
8. Скрипник О. В. Корекційно-розвиткові технології у роботі практичного психолога. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 240 с.
9. Шевченко Н. В. Корекційна педагогіка: навчально-методичний посібник. Харків: Основа, 2020. 192 с.

Арнаутова Л.В., Фурман М.Г.

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ

Постановка проблеми. Заїкання є одним із найскладніших порушень мовлення у дітей, проявляється у вигляді порушень плавності мовлення та його ритму, це є найбільш очевидною ознакою проблеми бо знаходиться на поверхні. Однак саме по собі заїкання є тільки вершиною айсбергу, бо має велику кількість можливих причин, та несе за собою не тільки труднощі у комунікації дітей. Якщо у дошкільному віці діти зазвичай не так гостро відчують проблему, то в шкільному віці, коли дитина йде до школи, починає порівнювати себе з іншими, можливо чує критику в свою адресу, та починає більш гостро відчувати себе не таким як всі. Це призводить до уникання мовлення та активної участі у навчанні. Заїкання впливає не лише на плавність мовлення, але й на розвиток комунікативних, соціальних та емоційних навичок. Тож діти з цим порушенням часто стикаються з труднощами у формуванні прагматичної компетентності, мають негативне ставлення до власного мовлення, відчують страх чи сором у процесі спілкування. У результаті це призводить до соціальної дезадаптації, емоційної напруги, зниження навчальної та міжособистісної активності.

Мета статті. Аналіз сучасних досліджень, присвячених проблемам та особливостям розвитку комунікативних навичок у дітей із заїканням, а також визначити основні труднощі та фактори, що впливають на їх соціально-мовленнєвий розвиток.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт